

କଚ' କର୍ଣି ବର୍ଣବିନ୍ୟାସ

Kocho Koroni

Bornobinyas

Tura, 2009

কচ' কৰনি বৰ্ণবিন্যাস
Kocho Koroni Bornobinyas
(Koch Spelling Guide)

By:

Kausalya D. Harigya

Debojit Koch

Alexander Kondakov

কচ' কৰনি বৰ্ণবিন্যাস

Kocho Koroni Bornobinyas

(Koch Spelling Guide)

Published by:

SIL International

2009

First edition

Price: Rs. 30 only

Copyright © SIL International

ছকাঙেনি কৰ'

ইয়া গেছেক তুতিছা পিধান কচ' ছকাঙেনি বুই। এই তুতিছা বুইয়ে কচ' কৰনি পিধান কৰ', ছকাঙৰঙনা পিধানকা থেমনি আৰ' ছুকনি দঙজক তেজপুৰনি Fr. Wyld's Retreat & Training Centre, Old Mission Compound, Tezpur PAJHRA (NGO)-নি দাৰা চালায়নি আৰ' Summer Institute of Linguistics International (SIL) orthography research workshop on Adivasi languages-না বিভকাকা ছুকনা লাগিয়া থুমুকি হাওনি ধকেন কচ' কৰৰ' বিগান্দা ছুকনা লাগিয়া উই ধক ছুকনি দঙজক। SIL-নি থীৰাঙ হাওনি মতে নিঙ কচ' কৰৰ' পিধানকা ছুকনানা পেলেম মানজক আৰ' ছকাঙ' ছুকনানা বাছায় লাজক স্বৰবৰ্ণ আৰ' ব্যঞ্জনবৰ্ণনি আখৰৰঙনা workshop দঙি তঙনি অকতে তাৰিখ ১৮-২৭ জানুৱাৰী মাসেনি ২০০৯ ছনে এই বুইয়' থেমনি দঙজক।

নিনা এই পিধান বুইয়' থেমনিয়ে সহায় ৰেকজক SIL-নি consultant বা মৰতৰঙ Dr. Warren Glover and Mrs. Jessie Glover (Australia), Liza Guts (Russia), Kent and Sandy Gordon (USA), Alexander Kondakov (Russia) আৰ' গুৱাহাটী আৰ' তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়নি ছাত্ৰ Samhita Bharadwaj, Luke Horo and Lucky Dey আৰ' এই ৯ দিনানি workshop পেলেমছাকা চালায়নি আৰ' বায়ৰাঙনি ফুইনি মৰতৰঙনা গাছানি, গিথিলিঙনি, তঙনি জাগা হাওনি বাদে PAJHRA (NGO)-নাৰ' তামতেন কানচিকনি হাওজক। আৰ' নিনা কচ' কৰৰ' ছুকনানা পিধান লাম থুমুকি হাওনি বাদে নিনি Meghalaya Koch Association

আৰ' Koch Krorang Mathop-নি তৰপ হাতন পেলেম মাননি আৰ'
কানচিকনি হাওজক।

এই বুইয়ে ছুকনি কৰৰঙ বান্দাকনি তঙনাঙ আপাৰঙনি হাওনা
লাগিনি পেলেম কৰছাৰি মাননাঙ আৰ' হাওনাঙ নিঙ আঙকলায়মুঙ
লাউনা।

কানচিকখুন।
দেবজিত কোচ

PREFACE

The present “Koch Spelling Guide” is a result of the continuous efforts directed towards preservation and development of the Koch language. For the past two or three decades attempts have been made by various Koch individuals to represent their mother tongue in writing. A few periodicals came into existence in addition to sporadic individual writings. On the whole, however, the Koch writing system has remained by and large unsystematic due to lack of linguistic endeavours on the one hand and the extreme diversity of the Koch dialects on the other.

For the past year our main efforts have been made in order to systemize and standardize the Koch writing. The work was culminated at the Research workshop on Adivasi Languages organized by PAJHRA (NGO) in collaboration with the SIL International in January 2009 at Tezpur, Assam. Prior to this there have been meetings and discussions with many Koch speakers regarding spelling issues for which I am very thankful. I am especially grateful to Kausalya D. Harigya and Debojit Koch who took an active part in the above mentioned workshop and due to whose diligent efforts this book took its present shape.

The “Koch Spelling Guide” is not a complete work *per se*. Rather it represents a proposal for writing Koch based on the intuition of the native speakers and the linguistic expertise. It is an open-ended project and there will always be room for discussion.

It was found practical to use both the Assamese and Roman scripts in the present guide. In doing so, we make it available to the wide range of potential users.

I trust that this work will serve to benefit the Koch community and the development of their language.

Alexander Kondakov
SIL International

তৱা Towa

স্বৰবৰ্ণ Sworborno 1

ব্যঞ্জনবৰ্ণ Byonjonborno 1

ধাৰ ৰেকনি আখৰৰঙ Dhar Rekni Akhorrong 2

আদেক ফাঙাতনি আখৰৰঙ Adek Phangatni Akhorrong 2

স্বৰবৰ্ণনি উদাহৰণৰঙ Sworbornoni Udahoronrong 3

ব্যঞ্জনবৰ্ণনি উদাহৰণৰঙ Byonjonbornoni Udahoronrong 3

স্বৰবৰ্ণনি জোৰাপাকনি হ্ৰাঙৰঙ Sworbornoni Jōrapakni

Hurangrong 6

ব্যঞ্জনবৰ্ণনি জোৰাপাকনি হ্ৰাঙৰঙ Byonjonbornoni Jōrapakni

Hurangrong 7

সংখ্যা ছুকনি Songkha Sukni 9

হ্ৰাঙ ছুকনি নিয়মৰঙ Hurang Sukni Niyomrong 11

কৰ' চাছাঙ Koro Chasang 13

গেছেক কিৰছা হাঙজক Gesek kircha haōjok 24

স্বৰবৰ্ণ Sworborno

অ	আ	ঐ	ই	উ	এ	ও
O o	A a	Ã ã	I i	U u	E e	Õ õ

ক	কা	কী	কি	কু	কে	কো
ko	ka	kã	ki	ku	ke	kõ

ব্যঞ্জনবৰ্ণ Byonjonborno

ক	খ	গ	ঘ	ঙ
K k	Kh kh	G g	Gh gh	Ng ng
চ	ছ	জ	ঝ	-
Ch ch	S s	J j	Jh jh	-
ত	থ	দ	ধ	ন
T t	Th th	D d	Dh dh	N n
প	ফ	ব	ভ	ম
P p	Ph ph	B b	Bh bh	M m
য়	ৰ	ল	ৱ	হ
Y y	R r	L l	W w	H h

ধাৰ ৰেকনি আখৰৰঙ
Dhar Rekni Akhorrong¹

ঈ	উ	ঋ	ঔ	ঔ
I i	U u	Ri ri	Oi oi	Ou ou

ট	ঠ	ড	ঢ	ণ	ঞ	য
T t	Th th	D d	Dh dh	N n	Ñ ñ	J j
ক্ষ	শ	ষ	স	ড়	ঢ়	-
Kh kh	S s	S s	S s	R r	R r	-

আদেক ফাঙাতনি আখৰৰঙ
Adek Phangatni Akhorrong

’	ৎ	ং	:	ঁ	্	।
’/o	t	ng	h			.

¹ পিৰায়ে হাওনি স্বৰবৰ্ণ আৰ’ ব্যঞ্জনবৰ্ণনি ফাঙাতনি আদেক আখৰৰঙনা আহামিছ
আখৰনি হাতন ধাৰ ৰেকিমুঙ ছুকনি দ’আ। Piraye haõni sworborno aro
byonjonbornoni phangatni adek akhorrongna Assamese akhorni
haton dhar rekimung sukni do’a.

স্বৰবৰ্ণনি উদাহৰণৰঙ
Sworbornoni Udahoronrong

অ	O o	অকত	okot	সময়	time
আ	A a	আকুক	akuk	ফৰিং	grass-hopper
আঁ	Ã ã	আঁৱাই	ãwai	আইতা	grand-mother
ই	I i	ইলুক	iluk	জোক	leech
উ	U u	উট	ut	উট	camel
এ	E e	এন্দা	enda	এৰিপলু	enda worm
ও	Õ õ	ওক	õk	পেট	stomach

ব্যঞ্জনবৰ্ণনি উদাহৰণৰঙ
Byonjonbornoni Udahoronrong

ক	K k	কাৱি	kawi	বান্দৰ	monkey
খ	Kh kh	খয়ত- ব্লেঙ	khoyto -bleng	বুলবুল	bulbul
গ	G g	গগ'	gogo	দা	dao

ঘ	Gh gh	ঘয়	ghoy	তামুল	betel nut
ঙ	Ng ng	ৰাঙ	rang	বৰষুণ	rain
চ	Ch ch	চাক	chak	হাত	hand
ছ	S s	ছকা	soka	কাপোৰ	cloth
জ	J j	জেপ্- ফাল	jepphal	বিচনী	hand fan
ঝ	Jh jh	ঝিঙ্গা	jhingga	ভেন্দি	ladies' fingers
ত	T t	তাউতি	tauti	কণী	egg
থ	Th th	থেলায়	thelay	জিভা	tongue
দ	D d	দুফুত	duphut	সাপ	snake
ধ	Dh dh	ধাৰাই	dharai	বাহৰ পাটী	bamboo mat
ন	N n	নাঙ- ৰেত	nangret	চন্দ্ৰ	moon

প	P p	পানচুঙ	pan-chung	কঠাল	jack fruit
ফ	Ph ph	ফা	pha	দাঁত	tooth
ব	B b	বান্তক	bantok	বেঙেনা	brinjal
ভ	Bh bh	ভেদা	bheda	ভেট-ফুল	water lily
ম	M m	ময়রা	moyra	ময়ূৰ	peacock
য়	Y y	তিয়া	tiya	ভাটৌ	parrot
ৰ	R r	ৰাহান	rasan	সূৰ্য্য	sun
ল	L l	লেকাক	lewak	ভেকুলী	frog
ৱ	W w	ৱাছি	wasi	কুঠাৰ	axe
হ	H h	হুচুঙ	hu-chung	কাছ	tortoise

স্বৰবৰ্ণনি জোৰাপাকনি হুৰাঙৰঙ
Sworbornoni Jōrapakni
Hurangrong

অয়	oy	ঘয়	ghoy	তামুল	betel nut
আই	ai	চাই	chai	চোৱা	to look
আয়	ay	চায়	chay	গান	song
আউ	au	তাউ	tau	চৰাই	bird
আও	aõ	তাও	taõ	গৰম	hot
উই	ui	বুই	bui	কিতাপ	book
এই	ei	এইবাৰ	eibar	এইবাৰ	this time

ব্যঞ্জনবৰ্ণনি জোৰাপাকনি হুৰাঙৰঙ
Byonjonbornoni Jōrapakni
Hurangrong

খ	kh	হা- বাখ্ৰা	ha- bakhra	খালী পথাৰ	waste- land
গ্ৰ	gr	ৱা- গ্ৰাম	wa- grām	বাহবা- ৰি	bam- boo forest
ত্ৰ	tr	লেত্ৰা	letra	লেতে- ৰা	dirty
দ্ৰ	dr	গদ্ৰা	godra	বনৰী- য়া মেকুৰী	wild cat
ন্দ	nd	কন্দাম	kondam	লাঠী	stick
ন্ত	nt	বান্তক	bantok	বেঙেনা	brinjal
প্প	pp	হপ্পা	hoppa	চাল	skin
প্ৰ	pr	হাপ্ৰেঙ	hapreng	খেৰ	straw
ব্ৰ	br	দেব্ৰা	debra	বাঁও	left

বুল	bl	খয়ত ব্লেঙ	khoyto- bleng	বুলবুল	bulbul
ম্ব	mb	ৰুম্বা	rumba	ভিত- ৰত	inside
ৰ্ত	rt	ছৰ্তা	sorta	তামুল কটা কটাৰী	betel nut cutter
ল্ল	ll	গেল্লা	gella	কেৰে- লা	bitter gourd
ঞ্চ	nch	কঞ্চেঙ	kon- cheng	ঝাৰু	broom
ঞ্জ	nj	কুঞ্জু	kunju	কঁকাল	back
ঙ্গ	ngg	গঙ্গা	gongga	পৰুৱা	big black ant
ফ্ৰ	ngk	ফফ্ৰাৰ	phong- kar	জুহাল	hearth

সংখ্যা ছুকনি Songkha Sukni

০	১	২	৩	৪
এরা	ছা	নিঙ	তাম	ব্রিঙ
0	1	2	3	4
era	sa	ning	tam	bri(ng)

৫	৬	৭	৮	৯
বোঙ	ক্রোপ	ছিন	গিন	গিছ
5	6	7	8	9
bōng	krōp	sin	gin	gis

১০	১১	১২	১৩	১৪
চা	চাছা	চানিঙ	চাতাম	চাব্রিঙ
10	11	12	13	14
cha	chasa	chaning	chatam	chabring

১৫	১৬	১৭	১৮	১৯
চাবোঙ	চাক্রোপ	চাছিন	চাগিন	চাগিছ
15	16	17	18	19
chabōng	chakrōp	chasin	chagin	chagis

২০	২১	২২	২৩	২৪
চাক	চাকছা	চাকনিঙ	চাকতাম	চাকব্রিঙ
20	21	22	23	24
chak	chaksa	chakning	chaktam	chakbring

২৫	২৬	২৭	২৮	২৯
চাকবোঙ	চাকক্রোপ	চাকছিন	চাকগিন	চাকগিছ
25	26	27	28	29
chakböng	chakkröp	chaksin	chakgin	chakgis

৩০	৪০	৫০	৬০	৭০
চাত	চাপ	চাবা	চাকৰ	চাছি
30	40	50	60	70
chat	chap	chaba	chakor	chasi

৮০	৯০	১০০	১০০০	১০০০০০
চাগি	চাগিম	চাকগ্রাম	হাকজাৰ/ ছছো	লাখো/ গোতছো
80	90	100	1,000	1,00,000
chagi	chagim	chakgrām	hakjar / sosō	lakhō / gōtsō

হুৰাঙ ছুকনি নিয়মৰঙ Hurang Sukni Niyomrong

1. এই পিধান হুৰাঙ স্বৰবৰ্ণনা বেবহাৰ ৰেকজক যিয়া আছামিছ আখৰে মাকা। উই হুৰাঙ' কুনু আছামিছ আৰ' ইঙৰাজি লিপিয়ে মানচানি যনে গেছেক **আঁ** বাকিমুঙ হুৰাঙ ছুকনি দঙজক।
Ei pidan hurang sworbornona bebohar rekjok jiya Assamese akhore maka. Ui hurango kunu Assamese aro Ingraji lipiye manchani jone gesek **আঁ** bakimung hurang sukni dongjok, jingka:
চালপাক chālpāk 'life'
2. আছামিছ স্বৰবৰ্ণনি **ও** আৰ' ৰোমান আখৰেনি **o** বাকিমুঙ ৰিঙা কিন্তু উই হুৰাঙ' নিনি কৰেৰে দুই ৰখম মানা যনে গেছেক **o** উৱানি পিৰাই *tilde* (~) দাক' নিঙ বেবহাৰ ৰেকনি দঙজক।
Assamese sworbornoni-**ও** aro Roman akhoreni **o** bakimung ringa kintu ui hurango nini korowe dui rokhom mana jone gesek **o** uani pirai *tilde* (~) dako ning bebohar rekni dongjok, jingka:
তাও taō 'hot'
লিতো litō 'is going'
3. Glottal stop [ʔ] বাকিমুঙ গেছেক হুৰাঙ মানা যিয়া নিনি কৰেৰে তৱা উৱানি বাদে নিঙ *apostrophe* (') চিন' হাওৱিমুঙ glottal stop হুৰাঙ' ছুকনি দঙজক। আৰ' যি কুনু আখৰানি পা'আছাঙ তঙনাঙ আখৰা **o** বাকিমুঙ উচ্চাৰণ দ'আ।
Glottal stop [ʔ] bakimung gesek hurang mana jiya nini korowe towa uani bade ning *apostrophe* (') chino haōwimung glottal stop hurango sukni dongjok. Aro ji kunu akhorani pa'asang tongnang akhora **o** bakimung uccharon do'a, jingka:

মা'রা ma'wa 'boy'
 বে'এ be'e 'where'
 কৰ' koro 'language'

4. অনুস্বৰ ং আৰ' ও উৰানি হুৰাঙা গেছেকান বাদে কচ' কৰৰে গেছেতহান
 ও ছুকজক।

Anuswor ং aro ও uani huranga gesekan bade Kocho
 korowe gesetsan ও sukjok, jingka:

পাঙান pangan 'many'
 ছঙ song 'village'
 ইঙকা ingka 'like this'

5. ও আৰ' য় হুৰাঙ' নিনি কচ' কৰরানি হুকাঙাঙ হুৰাঙ মানচানি যনে ও
 আৰ' য় মাজিয়ে আৰ' শেষাঙ ছুকনি দঙজক।

ও aro য় hurango nini Kocho korowani hukangang hurang
 manchani jone ও aro য় majiye aro sesang sukni dongjok.

6. Prohibitive particle তা আৰ' main verb-এনি মাজিয়ে *hyphen*
 (-) চিন' হাওরা।

Prohibitive particle **ta** aro main verb-*eni* majiye *hyphen*
 (-) chino haōwa:

তা-ৰেক ta-rek 'don't do'
 তা-আলায় ta-alay 'don't hang (it)'

7. Echo constructions হুৰাঙেৰ' *hyphen* (-) চিন' হাওরা।

Echo constructions *hurangebo hyphen* (-) chino haōwa:

হেচা-পেচা hecha-pecha 'ugly'
 ধাম-ধাম dham-dham 'quick'

কৰ' চাছাঙ Koro Chasang

স্বৰবৰ্ণ Sworborn

অ O

অকত	okot	সময়	time
অঘেনেক	oghenek	যেনেকা	like that
অৰঙ	orong	সিহত	they

আ A

আচেত	achet	পইতাচোৰা	cockroach
আজঙ	ajong	ভাইতি	younger brother
আনুঙ	anung	ভনী	younger sister
আনচুপুৰি	anchupuri	মধুৰী আম	guava
আব্ৰেক	abrek	মকৰা	spider
আমায়	amay	আই	mother
আস্থিত	asti	লাহে	slow

আঁ Ñ

আঁগায়	ãgay	আঙুৰাই	to go ahead
আঁচি	ãchi	মাহী	maternal aunt
আঁচু	ãchu	ককা	grandfather
আঁৰাই	ãwai	আইতা	grandmother

ই I

ইয়া	ia	এইটো	this
ইঙকা	ingka	এনেকোৱা	like this
ইচাকুৰি	ichakuri	মিছা মাছ	prawn
নাচেঙ	nacheng		
ইৰঙ	irong	সিহঁত	they
ইলুক	iluk	জোক	leech

উ U

উৱা	ua	সিটো	that
উকচা	ukcha	ওখ	high
উঙকা	ungka	তেনেকোৱা	like that
উৰাই	urai	উৰা	to fly

এ E

এধকেন	edhoken	এনেকোৱা	like this
এন্দা পান	enda pan	এড়া গছ	castor oil plant
এলা	ela	এতিয়া	now

ও Õ

ওক	õk	পেট	stomach
ওকমায়	õkmay	কোলাত	lap

ব্যঞ্জনবর্ণ Byonjonborno

ক K

কান	kan	শৰীৰ	body
কাবেন	kaben	কেকেনা	ant
কাক	kak	কামোৰা	to bite
কাওৰা	kaõra	কাউৰী	crow
কালঙ	kalang	মাতি দিয়া	to call
কেৰেঙ	kereng	হাড়	bone

খ Kh

খান্তা	khanta	ঘন্টা	bell
খাতাক	khatak	চাপৰ	short
খিৰিত	khirit	ওকনি	louse
খুনচি	khunchi	সুৰুডালি	small bamboo basket

গ G

গছম	gosom	আবেলি	evening
গগ'	gogo	দা	dao
গাজা	gaja	বাহৰ গজালি	bamboo shoot
গাতা	gata	গাত	hole
গেল	gel	খেলা	to play

গেল্লা	gella	কেৰেলা	bitter gourd
গেছেক	gesek	এটা	one

ঘ Gh

ঘয়	ghoy	তামোল	betel nut
ঘিলি	ghili	খালৈ	fish pot
ঘুগু	ghugu	কপৌ চৰাই	dove
ঘুৰাই	ghurai	ঘুৰা	to turn

চ Ch

চঙ	chong	পোক	insect
চায়	chay	গীত	song
চাহায়	chahay	পশ্চিম	west
চাক	chak	হাত	hand
চামান	chaman	ভৰিৰ খোজ	footprints
চাছি	chasi	আঙুলি	finger
চেলাবাৰি	chelabari	জেঠী	lizard
চিঙকুত	chingkut	আদা	ginger
চুৱা	chuwa	কুৱা	well

ছ S

ছকা	soka	কাপোৰ	cloth
ছক	sok	মহ	mosquito
ছা	sa	খা	to eat

ছাবেত	sabet	ল'ৰা / ছোৱালী	child
ছাম্বুক	sambuk	গটোৱা	to collect
ছিমি	simi	বেজি	needle
ছিঙিত	singit	বগৰী	plum

জ J

জনাৰ	jonar	জন্তু	animal
জগানাত	joganat	ৰঙালাউ	pumpkin
জাবা	jabra	জাবৰ	rubbish
জাছিঙ	jasing	পোহৰ	light
জমাঙ	jomang	সপোন	dream
জাম্বু	jambu	জাম্বু	blackberry

ঝ Jh

ঝাৰা	jhora	নিজৰা	stream
ঝালা	jhola	মোনা	bag
ঝালুক	jhaluk	জুলকীয়া	chilli
ঝিৰাই	jhirai	জিৰনি	to wait

ত T

তা'মুৰ	ta'mur	সৰু	the youngest member of a family
--------	--------	-----	--

তালায়	talay	হাবি	forest
তান	tan	থৈ দিয়া	to put
তাউ	tau	চৰাই	bird
তেক	tek	ভাজা	to fry
তেপেকছা	tepeksa	অকনমান	a little bit

থ Th

থলক	tholok	দৌৰী যোৱা	to run
থাইপক	thaipok	তিঁয়হ	cucumber
থাপাল	thapal	ছাই	ash
থা'মাৰাঙ	tha'marang	মিঠা আলু	sweet potato
থাউ	thau	স্বাদিষ্ট	tasty
থেম	them	বনোৱা	to make
থুনুক	thunuk	দেখোৱা	to show

দ D

দাকীত	dakāt	ডকাইত	robbery
দামাল	damal	দলং	bridge
দাঙ	dang	সোমোৱা	to enter
দাও	daõ	বাকলি	to peel
		গছোৱা	
দাপাত	dapat	পাৰ কৰি দিয়া	to cross over

দাতিক	datik	টান	hard
দেবা	deba	উৰহ	bug
দেবেত	debet	পকোৱা	to cook fast

ধ Dh

ধমক	dhomok	ক্ষণ	moment
ধাম-ধাম	dham-dham	সোনকালে	quickly
ধাপা	dhapa	বহল	broad
ধুলা	dhula	ধুলি	dust

ন N

নক	nok	ঘৰ	house
না	na	মাছ	fish
নাকৰ	nakor	কান	ear
নাকুঙ	nakung	নাক	nose
নাহিত	nasti	নাভি	navel
নে	ne	মৌ	bee
নিকিনি	nikini	গোত্ৰ	clan
নেমা	nema	ভাল	good
নুম্বুক	numbuk	বৌ	sister-in-law

প P

পান	pan	গছ	tree
পালা	pala	ভাগত	turn

পাৰ	par	ফুল	flower
পামতি	pamti	নিয়ৰ	dew
পায়	pay	তুলি দিয়া	to lift
পেলেম	pelem	ভাল	good
পেনেক	penek	ক'লা	black
পে'থেঙ	pe'theng	কেচা	raw

ফ Ph

ফঙ্কাৰ	phongkar	চোকা	hearth
ফা	pha	দাঁত	tooth
ফাৰ	phar	ৰাতি	night
ফেছেৰা	phesera	বসন্ত ৰোগ	chicken pox
ফুই	phui	আহা	to come

ব B

বাক	bak	কোৱা	to speak
বান্ধায়	banthay	ডেকা	bachelor
বাচুৰ	bachur	পোৱালী	calf
বাছানা	basana	সুগন্ধি	fragrance
বেবাক	bebak	গোটাই	all
বেলাতি	belati	বিলাহী	tomato
বান্তক	bantok		
বেৰাম	beram	বেমাৰ	ill

ভ Bh

ভাচা	bhacha	বাঁহ	nest
ভাবায়	bhabay	ভাবা	to think
ভেদৰ	bhedor	বোকা	marsh
ভুছ	bhus	মহ	buffalo

ম M

মৰত	morot	মানুহ	man
মলক	molok	গেলি দিয়া	to swallow
মাচেৰেঙা	macherenga	মাছৰোকা	kingfisher
মায়চাম	maycham	পুৰণি	old
মাহাঙ	mahang	মুখ মন্ডল	face
মেলা	mella	বহুত	many
মেলায়	melay	খুলা	to open
মিচালা	michala	গাভৰু	maiden
মুক	muk	দেখা	to see

ৰ R

ৰাম্বু	rambu	মেঘ	cloud
ৰাহান	rasan	সূৰ্য	sun
ৰেক	rek	কৰা	to do
ৰুম্বা	rumba	ভিতৰত	inside

ল L

লকবক	lokbok	অলংকাৰ	ornament
লাম	lam	পদ	path
লাম্পাৰ	lampar	বতাহ	wind
লাউ	lau	লাউ	gourd
লিকথাই	likthai	কল	banana
লিঙ	ling	পিয়া	to drink
লিছাম	lisam	আন্জা	curry
লেম	lem	শকত	fatty
লেৱাক	lewak	ভেকুলী	frog
লুজুম	lujum	খোজ ক'ঢ়া	to walk

ৱ W

ৱা	wa	বাঁহ	bamboo
ৱাক	wak	গাহৰি	pig
ৱাৰ	war	জুই	fire
ৱাপান	wapan	খৰী	wood
ৱায়	way	দেৱতা	deity
ৱাছেক	wasek	পঠোৱা	to send

হ H

হগ্ৰা	hogra	চুলি	hair
হা	ha	মাটি	soil
হাজান	hajan	দূৰ	far

হাও	haõ	দিয়া	to give
হিতিঙ	hinting	সুতা	thread
হুচুৰ	huchur	ওঁঠ	mouth
হেচা	hecha	বেয়া	bad

গেছেক কিৰছা হাওজক Gesek kircha haõjok

খয়তৱেঙ

চুত মাছেনি বতৰ দ'আমুঙ। চুত মাছেনি উই কুঞ্জু
পাতাকনি ৰাছানেনি তাও ছৰায়না মানচাইমুঙ তালায়েনি মাতা
জনাৰ হাতীয়া গেছেক গাঙে তিকা লুনানা ছৰত্ৰা। উৱানি
জিকামায় ছেজাৰাব' তাওৱেন তঙনা মানচাইমুঙ গাঙে হাতীয়া
তিকা লুনিয়ানি পিৰাঙ তিকা লুনানা ছৰজক।

তালায়েনি ৰাজাৱানি গেছেক গাঙছালাই তৰামুঙ আৰ'
উৱানি মুঙ দ'আমুঙ খয়তৱেঙ। আৰ' ঘুল তিকা ফুইনি মুকিমুঙ
হাতীয়া খয়তৱেঙানা চাইনানা ৰাছেকজক, “লিতো, চাঙ পিৰাঙ
তিকাৰ' ঘুল ৰেকতো; ৰাজাৱা তিকা লুতো, তিকাৰ' ঘুল তা-
ৰেক, বাকিমুঙ বাক।” উই কৰৰ' বাকিমুঙ খয়তৱেঙা উৰাই
ফুইজক। উৱানি জিকামায়ব' ছেজাৰা কৰ' মানাচাইমুঙ তিকা
লুয়ি তঙতো। এক ধমক পাচেব' তিকাৱা ঘুলকান ফুয়ি তঙতো
বাদে এইবাৰ ৰাজাৱা খয়তৱেঙানা আপানি কানেনি মুন'
ফুকিমুঙ খবৰ ৰাছেকজক। খয়তৱেঙা ৰাজাৱানি বাকনি মতে
খবৰ আৰ' কানেনি মুন' লাঙি লিজক আৰ' ছেজাৱানা
থুমুকজক। উই তুতিছা মুন' মুকিমুঙ ছেজাৰাব' বাহাদাৰিকা
আপানি কানেনি পানচুৰ' ৰাছেকজক। যিবিলা খয়তৱেঙা ৱালী

ফুইজক আৰ' তালায়েনি ৰাজাৰানা উই পানচুৰ' নাহাইমুঙ
হাওজক, উই পানচুৰ' মুকিমুঙ ৰাজাৰা ভাবায়জক যে, পানচুৰান
ইচুকু মাতা বাকনাঙ উই জিনিছা বিচুকু মাতা দঙনা! উৰ'
কিৰিমুঙ আপানেন তিকা হাতন ছাৰায়মুঙ ধাম-ধামকা তলকিমুঙ
জাৰি লিজক।

উই তুণ্ডিছা জনাৰানি পানচুৰ' কিৰিমুঙ জাৰি লিনি
মুকিমুঙ খয়তৰ্লেঙানি তামতেন ভেৰেৰেত-ভেৰেৰেতকা মিনিতে-
মিনিতে ধেৰাঙ (বা দিহাৰ) পাতাকিমুঙ থি দতত্ৰা। উতা হাতনছে
খয়তৰ্লেঙানি ধেৰাঙ পিছাক গাপ ফাঙাত্ৰা।

Khoytobleng

Chut maseni botor do'amung. Chut maseni ui kunju patakni rasaneni taō sowayna manchaimung talayeni mata jonar hatiya gesek gange tika lunana hurtra. Uani jikamay sejawabo taōwen tongna manchaimung gange hatiya tika luniyani pirang tika lunana hurjok.

Talayeni rajawani gesek gangsalai towamung aro uani mung do'amung Khoytobleng. Aro ghul tika phuini mukimung hatiya Khoytoblengana chainana wasekjok, “Litō, chang pirang tikawo ghul rekto; rajawa tika lutō, tikawo ghul ta-rek, bakimung bak.” Ui korowo bakimung Khoytoblenga urai phuijok. Uani jikamaybo sejava koro manaychaimung tika luyi tongtō. Ek dhomok pachebo tikawa ghulkan phuyi tongtō bade eibar rajawa Khoytoblengana apani kaneni muno phukimung khobor wasekjok. Khoytoblenga rajawani bakni mote khobor aro kaneni muno langi lijok aro sejawana thumukjok. Ui tuttisa muno mukimung sejawabo bahadarika apani kaneni panchuwo wasekjok. Jibila Khoytoblenga wali phuijok aro talayeni rajawana ui panchuwo nahaimung haōjok, ui panchuwo mukimung rajawa bhabayjok, je panchuwan uchuku mata baknang ui

jinisa bichuku mata dongna! Uo kirimung apanen tika
haton saraymung dham-dhamka tolokimung jari lijok.

Ui tuttisa jonarani panchuwo kirimung jari lini
mukimung Khoytoblengani tamten bhereret-
bhereretka minite-minite dherang (ba dihar)
patakimung thi dottra. Uta hatonse Khoytoblengani
dherang pisak gap phangatra.